

การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีผิดนัดชำระคืนหุ้นกู้

Investment in The Stock Exchange of Thailand In Case of Default on Bond Repayment

ปราโมช ธรรมกรณ์¹ และวรรณรัตน์ การณยานิช²

Pramoch Thammakorn¹ and Wannarat Karoonyavanich²

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์ คณะพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร

Industrial Business and Human Resource Development Department, Business and Industrial Development Faculty,

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok E-mail: pramot2008@gmail.com

² ที่ปรึกษากฎหมาย บริษัท ลีโก้เคจีวี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ

Leeco Kogyo Company Limited, Samut Prakan E-mail: falling_snow_kl@hotmail.com

DOI: 10.14416/j.ted.2025.12.001

บทคัดย่อ

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเมื่อปี 2558 การดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก มีความยุ่งยากซับซ้อนและเกิดภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นอันมาก คำพิพากษาของศาลจะผูกพันเฉพาะคู่กรณีเท่านั้น ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายแต่ละรายจึงต้องเป็นโจทก์ไปยื่นฟ้องคดีเองแยกกันเป็นหลาย ๆ คดี หรืออาจรวมตัวกันไปฟ้องเป็นคดีแพ่งสามัญเท่าที่สามารถจับกลุ่มกันได้ ก็เกิดข้อยุ่งยากและเป็นปัญหาในทางปฏิบัติทั้งฝ่ายคู่ความและศาล สำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายไทยเป็นการดำเนินคดีโดยกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นกระบวนการยุติธรรมที่สามารถช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่มักจะมีผู้เสียหายร่วมกันจำนวนมากในเหตุอย่างเดียวกัน ดังที่มักจะปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ ๆ เช่น คดีที่เกิดจากการที่บริษัทผู้ออกหุ้นกู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามหุ้นกู้

คำสำคัญ: การลงทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หุ้นกู้

Abstract

Class Action There was an amendment to the Civil Procedure Code in 2015. Litigation involving a large number of victims has a lot of complexity and burden in terms of expenses. The court's judgment is binding only on the parties involved. In practice, each injured party must be the plaintiff and file their own lawsuit in several separate cases or may join together to file a common civil lawsuit as far as the group can be grouped together. There will be difficulties and problems in practice for both litigants and the court.

บทความวิชาการ

การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีพิพาทชำระคืนหุ้นกู้

For class actions according to Thai law, it is prosecution by a group of people having the same rights based on the same facts and principles of law. It can be seen that class action lawsuits are a justice process that can help remedy damages caused by liability under the law on securities and exchange where there are often many victims in the same incident, as often appears in the news, such as cases arising from where the company issuing the bond has defaulted on paying the debt according to the bond.

Keywords: Investment, Stock Exchange of Thailand, Bonds

1. บทนำ

ปัจจุบันกระบวนการพิจารณาคดีโดยทั่วไปของประเทศไทยนั้นได้อาศัยหลักเกณฑ์ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความหรือกฎหมายวิธีบัญญัติเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีตามกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ซึ่งจะเริ่มต้นโดยการฟ้องคดีโดยบุคคลผู้ถูกโต้แย้งสิทธิตามกฎหมาย หรือจะต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนโดยการเสนอเป็นคำฟ้องหรือคำร้องขอเพื่อให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยได้แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตามคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากซึ่งได้รับความเสียหายจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายคนเดียวกันภายใต้ข้อเท็จจริงหรือกฎหมายเดียวกันการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความดังกล่าวอาจจะไม่ครอบคลุมไปถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเหล่านั้นทุกคน หากว่าบุคคลนั้น ๆ ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดี โดยเฉพาะการดำเนินคดีเกี่ยวกับผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ จะมีบุคคลเป็นจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากความเสียหายดังกล่าว หากผู้เสียหายทุกคนจะฟ้องคดีของตนต่อศาลก็อาจจะเกิดภาระในเรื่องค่าใช้จ่าย และทำให้เสียเวลามากในการดำเนินคดี อีกทั้งยังก่อให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนในการพิจารณาคดีของศาลอีกด้วย ดังนั้นการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงได้ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการลดข้อจำกัดในการดำเนินคดีดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความได้มากยิ่งขึ้น ในบทความนี้ จึงขอเสนอความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้ได้ทราบถึงการพิจารณาคดีในรูปแบบของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก การกำหนดให้มีวิธีการดำเนินคดีในรูปแบบกลุ่มมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล การดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจถูกพัฒนาและนำมาใช้ในประเทศไทย

2. ความเป็นมาของแนวความคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

แนวความคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นได้เริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในต่างประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีจึงได้มีแนวคิดในเบื้องต้นว่าควรมีผู้แทนในการดำเนินคดีแทนบุคคลผู้ได้รับความเสียหายคนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีเป็นจำนวนมากอันเนื่องมาจากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายของบุคคลฝ่ายเดียวกันและมีข้อเรียกร้องเป็นอย่างเดียวกัน การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีได้ เนื่องจากการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลในครั้งเดียวแต่มีผลผูกพันถึงกลุ่มบุคคลเหล่านั้นทั้งหมด ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์นั้น ได้อาศัยแนวความคิดทั่วไปมาจากหลักการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งไม่ใช่ประโยชน์ของรัฐแต่เป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายทุกคนจะต้องเข้าสู่คดีด้วยตัวเองเพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิของตนทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี ศาลจึงมีแนวความคิดในการกำหนดให้มีระบบการดำเนินคดีแทนกัน โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ได้เสียร่วมกันในเรื่องเดียวกัน มีข้อเรียกร้องเป็นอย่างเดียวกันและผลในการพิพากษาคดีนั้นให้เป็นที่ไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้มีการกำหนดให้เอกชนสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ในคดีแพ่งเพื่อลดความซ้ำซ้อน ในการดำเนินคดีที่มีข้อเท็จจริง

หรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกันเข้าสู่การพิจารณาของศาลโดยมีมาตรการทางกฎหมายที่กำกับดูแลการดำเนินคดีแทนของผู้แทนกลุ่มเพื่อคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลที่ได้เข้ามารักษาสิทธิของตนในคดี ได้มีการกำหนดเงื่อนไขเบื้องต้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหพันธรัฐ หรือ Federal Rule of Civil Procedure (FRCP) [1]

3. หลักเกณฑ์ให้สมาชิกของกลุ่มคนหนึ่งหรือหลายคนฟ้องคดี

อาจฟ้องหรือถูกฟ้องในฐานะคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มในนามของสมาชิกในกลุ่มได้ต่อเมื่อมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) จำนวนสมาชิกของกลุ่มมีจำนวนมากและการที่สมาชิกของกลุ่มเข้าร่วมกันในคดีจะไม่สะดวกในทางปฏิบัติ

(2) มีปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันในกลุ่ม

(3) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของคู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับของกลุ่ม

(4) คู่ความซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มสามารถปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรม สำหรับในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์นั้น ได้มีแนวความคิดมาจากหลักการที่ถือว่าประโยชน์เอกชนเป็นเรื่องที่รัฐจะต้องรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นองค์กรรมของสังคม หากจำเป็นต้องคุ้มครองประโยชน์ของเอกชนที่มีเป็นจำนวนมากจากผลกระทบที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหาที่รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือเป็นประโยชน์ของสาธารณชนแล้วถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรงที่จะต้องดูแลจัดการเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของเอกชนในการดำเนินการปกป้องผลประโยชน์ต่างมอบหมายให้หน่วยงานภายใต้ การกำกับดูแลของรัฐหรือกลุ่มองค์กรที่กฎหมายเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นได้ เป็นหน่วยงานหลักเป็นผู้ดำเนินคดีปกป้องผลประโยชน์แทนบุคคลในกลุ่ม ดังนั้นในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์จึงได้มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อประโยชน์ของกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินคดีแทนเอกชนที่เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายโดยมีข้อเรียกร้องอย่างเดียวกันภายใต้ข้อเท็จจริงหรือกฎหมายอย่างเดียวกันและจะดำเนินคดีได้โดยอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะเท่านั้น เช่น ในประเทศฝรั่งเศส มีรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มอยู่ 2 รูปแบบคือ รูปแบบแรกคือการดำเนินคดี แบบกลุ่มโดยองค์กรเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของกลุ่มบุคคลเอกชนซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะมีอำนาจดำเนินคดีภายใต้วัตถุประสงค์ขององค์กรตามที่กฎหมายได้กำหนดให้อำนาจไว้เท่านั้น ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งก็คือการดำเนินคดี แบบกลุ่มโดยหน่วยงานของรัฐ และผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีแทนคือ พนักงานอัยการ ซึ่งสามารถดำเนินคดีทางแพ่งในฐานะคู่ความหรือผู้ร้องสอดเข้าเป็นคู่ความแทนบุคคลอื่นได้ โดยมีผู้ยื่นคำขอให้ดำเนินคดีและต้องอยู่ภายใต้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนด [2]

4. ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือ การฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายจำนวนมากซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาที่กำหนดให้บุคคลดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของตนเองและเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน ทั้งนี้ ผลของคำพิพากษาในคดีจะผูกพันถึงกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทนด้วย

5. วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือ การเยียวยาความเสียหายทางแพ่งอันจะเกิดประโยชน์ต่อศาลและคู่ความ เนื่องจากการประหยัทั้งค่าใช้จ่ายเวลา และลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีให้น้อยลง ตลอดจนทำให้ผู้เสียหายในคดีได้รับการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คดีที่จะเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้นั้นจะต้องมีบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากและเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ โดยรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ใช้เฉพาะในการดำเนินคดีทาง

แฟ่งเท่านั้น ทั้งนี้กลุ่มบุคคลจะเข้าเป็นคู่ความฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยก็ได้โดยมีอำนาจฟ้องโดยเท่าเทียมกัน [3]

6. ลักษณะทั่วไปของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

• รูปแบบของคดี

การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะใช้ในกรณีที่ผู้ถูกโต้แย้งสิทธิเป็นจำนวนมากเช่น ในคดีคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากจากการใช้สินค้าหรือบริการโดยเกิดจากสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการรายเดียวกัน หรือในคดีละเมิดที่มีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำเป็นบุคคลจำนวนมาก ซึ่งบ่อยครั้งความเสียหาย อาจเกิดจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำหรือทางอากาศ ซึ่งแต่ละครั้งที่เกิดเหตุละเมิดดังกล่าวจะมีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้นเป็นจำนวนมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งในปัจจุบันจะเป็นปัญหาในอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยไปแล้ว เพราะการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในแต่ละครั้งนั้นจะมีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน

• บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี

1) โจทก์ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะใช้กับการดำเนินคดีแฟ่ง โดยการดำเนินคดีจะเป็นรูปแบบของกลุ่มบุคคล การเริ่มต้นของคดีจะเริ่มต้นด้วยการที่โจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลอนุญาตให้โจทก์ดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์จึงต้องเป็นผู้ดำเนินคดีตั้งแต่เวลาเริ่มต้นจนคดีเสร็จสิ้นเนื่องจากโจทก์ คือ ผู้แทนกลุ่ม คุณสมบัติของโจทก์ในการดำเนินคดี คือ ต้องมีข้อเรียกร้องเป็นอย่างเดียวกันกับสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นหลักประกันว่า โจทก์ย่อมต้องดำเนินคดีอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโจทก์จะต้องมีความสามารถในการดำเนินคดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างเต็มที่ เพราะผลของคำพิพากษาย่อมผูกพันสมาชิกในกลุ่มทุกคน แต่หากโจทก์ไม่มีความสามารถในการดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่แล้ว คำพิพากษาย่อมไม่ผูกพันสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาดำเนินคดีด้วย โดยในการพิสูจน์เรื่องความสามารถในการดำเนินคดีนั้น เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนมีความสามารถในการดำเนินคดี หากไม่สามารถพิสูจน์ได้อาจจะทำให้ฝ่ายจำเลยคัดค้านการดำเนินคดีแบบกลุ่มของโจทก์ได้

2) สมาชิกกลุ่ม คือ บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายโดยตรงซึ่งได้รับการดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่ม เพราะเหตุว่าในมูลเหตุแห่งความเสียหายใดที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากนั้นหากผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีเองทุกคนจะทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากตลอดจนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นสมาชิกกลุ่มจะต้องแสดงเจตนาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นคู่ความในคดีตั้งแต่เริ่มต้นโดยไม่มีการจำกัดจำนวนสมาชิกในกลุ่มโดยศาลจะพิจารณาว่าในคดีที่ฟ้องต่อศาลนั้นหากใช้วิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเกิดประโยชน์สูงสุดในการพิจารณาคดีหรือไม่อย่างไรก็ดีสมาชิกกลุ่มจะต้องมีปัญหาในข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันเพื่อความสะดวกในการพิจารณาและพิพากษาคดีในประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกันให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียว

3) หน้าที่ความของกลุ่ม หน้าที่ความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก เพราะต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มทุกคน หน้าที่ความของกลุ่มจึงควรเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และมีชื่อเสียงโดยศาลจะพิจารณาถึงผลงานตั้งแต่เริ่มต้นคดีว่าหน้าที่ความผู้นั้นมีความตั้งใจในการดำเนินคดีตลอดจนมีความสามารถมากน้อยเพียงใดโดยระหว่างกระบวนการปฏิบัติหน้าที่หน้าที่ความจะต้องปรึกษาหารือกับผู้แทนกลุ่มเกี่ยวกับความคืบหน้าของคดีตลอดเวลาโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนกลุ่มด้วย

4) ศาล การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายเป็นจำนวนมากทั้งผู้เสียหายที่ไม่ได้เข้ามาดำเนินคดีด้วยตัวเอง ศาลจึงต้องมีบทบาทในการควบคุมและดูแลการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองและรักษาสิทธิของสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ที่ได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนในหลาย ๆ คดี เมื่อเกิดสภาพบังคับ

โดยคำพิพากษาของศาลชั้นและหากไม่ยอมรับหรือไม่ปฏิบัติตาม อาจส่งผลให้ศาลชั้นสูงมองว่าเอาเปรียบผู้บริโภคและอาจมีคำสั่งลงโทษ โดยเพิ่มค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยจะต้องจ่ายให้กับผู้บริโภคอีก ซึ่งหลังจากนี้ผู้บริโภคต้องการเห็นความรับผิดชอบในการเยียวยาแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง [4]

7. การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) เป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการในศาลไทยได้แล้วนับตั้งแต่มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเมื่อปี 2558 เป็นต้นมา ก่อนหน้านั้น การดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก มีความยุ่งยากซับซ้อนและเกิดภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นอันมาก เพราะโดยหลักทั่วไปของคดีแพ่งนั้น คำพิพากษาของศาลจะผูกพันเฉพาะคู่กรณีเท่านั้น ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายแต่ละรายจึงต้องเป็นโจทก์ไปยื่นฟ้องคดีเองแยกกันเป็นหลาย ๆ คดี หรืออาจรวมตัวกันไปฟ้องเป็นคดีแพ่งสามัญเท่าที่สามารถจับกลุ่มกันได้ ซึ่งทั้งสองกรณีก็จะเกิดข้อยุ่งยากและเป็นปัญหาในทางปฏิบัติทั้งฝ่ายคู่ความและศาล สำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามกฎหมายไทย คือ การดำเนินคดีโดยกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของสมาชิกกลุ่มบุคคลนั้นในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มนั้น โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มจะต้องร้องขออนุญาตต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดีเพื่อขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก่อน โดยคดีที่จะสามารถร้องขออนุญาตได้ คือ คดีละเมิด คดีผิดสัญญาหรือคดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์หรือกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ คำขอบังคับตามคำฟ้องจะต้องระบุหลักการและวิธีการคำนวณเพื่อชดเชยเงินให้แก่สมาชิกกลุ่มเท่าที่จะระบุได้ แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงจำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มแต่ละรายจะได้รับ ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีลักษณะดังกล่าว กลุ่มบุคคลที่จะดำเนินคดีมีลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันชัดเจนเพียงพอให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด และมีสมาชิกจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีตามปกติจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก และการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่า และข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ โจทก์เองก็ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ มีส่วนได้เสีย รวมถึงการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ และโจทก์รวมทั้งทนายความที่โจทก์เสนอสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม เมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ศาลจะส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตดังกล่าวพร้อมรายละเอียดให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่ศาลเห็นสมควร โดยสมาชิกกลุ่มมีสิทธิแจ้งความประสงค์ขอลออกจากกลุ่มภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำบอกกล่าวและประกาศ หากสมาชิกกลุ่มไม่แจ้งความประสงค์ภายในกำหนดเวลา ก็จะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ในภายหลัง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ส่วนบุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว จะร้องขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอีกไม่ได้ สำหรับการพิจารณาพิพากษาคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ โดยศาลจะรับฟังพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่ความก็ได้ หรืออาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นก็ได้ คำพิพากษาของศาลในคดีแบบกลุ่มต่างคดีแพ่งสามัญตรงที่มีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี โจทก์จะมีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนสมาชิกกลุ่มอีกด้วย โดยสมาชิกกลุ่มมีสิทธิขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีตามส่วนนี้ด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น เป็นกระบวนการยุติธรรมที่สามารถช่วยเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่มีผู้เสียหายร่วมกันจำนวนมากในเหตุอย่างเดียวกันดังที่มักจะปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ ๆ เช่น คดีที่เกิดจากการที่บริษัทผู้ออกหุ้นกู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามหุ้นกู้ คดีเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ที่ทำความผิดฐานสร้างราคาหลักทรัพย์หรือใช้ข้อมูลภายใน เป็นต้น ซึ่งผู้เสียหายสามารถเลือกดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อประโยชน์ร่วมกันได้แบบเบ็ดเสร็จในคดีเดียวกัน โดยเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะในส่วนขอโจทก์ผู้เริ่มคดีเท่านั้น [5]

8. กรณีตัวอย่างการดำเนินคดีแบบกลุ่มกับผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

กรณีหุ้นกู้ ‘สตาร์ค’ ศาลรับคดีหุ้นกู้ ‘สตาร์ค’ เป็นคดีกลุ่ม ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ มีคำสั่งรับคดีทุจริตหุ้นกู้ บมจ.สตาร์ค คอร์เปอเรชั่นเป็นคดีกลุ่ม หลังกลุ่มผู้เสียหายจากการลงทุนหุ้นกู้สตาร์ค ยื่นฟ้องผู้บริหารและกรรมการบริษัทฯ ฐานใช้ข้อมูลเท็จ กระตุ้นความเชื่อมั่นตลาดหลักทรัพย์กลับคืน จากกรณีเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2566 กลุ่มผู้เสียหายจากการลงทุนหุ้นกู้สตาร์ค ได้รวมตัวกันยื่นฟ้องผู้บริหารและกรรมการบริษัท สตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เป็นคดีแบบกลุ่มต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในความผิดฐานชี้ชวนซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยข้อมูลอันเป็นเท็จหรือไม่เป็นความจริง และปกปิดข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญ โดยมีจำนวนผู้เสียหายกว่า 4,500 คน มูลค่าความเสียหายกว่า 9 พันล้านบาทนั้น (28 มีนาคม 2567) อนุกรรมการด้านการเงิน และการธนาคาร สภาผู้บริโภคน และทนายความผู้ดูแลคดี แจ้งว่าเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2567 ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ได้อ่านคำสั่งคดี พ.1527/2566 มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีดังกล่าวเป็นแบบกลุ่ม โดยให้เหตุผลว่า ผู้บริหารและกรรมการบริษัท สตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ถูกฟ้องทั้ง 5 ราย กระทำการโดยขาดความระมัดระวังและไม่ซื่อสัตย์สุจริต มีการตกแต่งบัญชี หรืองบการเงินที่เป็นเท็จทั้งนี้ คดีนี้มีผู้เสียหายจำนวนมาก และเป็นความเสียหายในลักษณะเดียวกัน หากต้องดำเนินคดี แบบทั่วไป คือ ฟ้องเป็นรายบุคคลจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก ดังนั้นการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่า โจทก์และทนายโจทก์มีศักยภาพมากพอที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ศาลได้กำหนดขอบเขต ของสมาชิกกลุ่ม คือ กลุ่มบุคคลที่ลงทุนในหุ้นกู้ของบริษัทสตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ทุกคน หรือตามถ้อยคำ ของศาลที่ระบุว่า กลุ่มบุคคลที่ลงทุนในหุ้นกู้ของบริษัทสตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จากการชี้ชวนตามแบบแสดง รายการข้อมูลการเสนอขายตราสารหนี้และร่างหนังสือชี้ชวนจากการขายหุ้นกู้บริษัทสตาร์ค คอร์เปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ครั้งที่ 1/2564 ทุกชุด ครั้งที่ 1/2565 ทุกชุด และครั้งที่ 2/2565 ทุกชุด อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกฟ้องมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งอนุญาต ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ภายใน 7 วันหรือในบางกรณีอาจมีการขอขยายระยะเวลายื่นอุทธรณ์ หากพ้นกำหนดระยะเวลา อุทธรณ์แล้วไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทำรายงานเสนอศาลเพื่อพิจารณาสั่งคำฟ้องและ นัดสืบพยานต่อไป กรณีที่เกิดขึ้นถือเป็นปัญหาใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์และส่งผลกระทบในวงกว้าง เพราะเหตุการณ์หุ้นกู้ สตาร์คทำให้คนไม่กล้าลงทุนในหุ้นกู้อื่น ๆ ซึ่งกระทบต่อสภาพคล่องของบริษัทต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถหาทุนไปหมุนเวียนได้ ซึ่งสุดท้ายหากไม่สามารถกอบกู้ความเชื่อมั่นในตลาดทุนหรือตลาดหลักทรัพย์ได้ จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและ นักลงทุนซึ่งมีผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจ [6] ในการนำกฎหมาย Class Action มาใช้ในตลาดทุนไทย เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการดูแลและปกป้องนักลงทุน เกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์ เพื่อเป็นส่วนสำคัญให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ [7] ส่วนในมุมมองของการคุ้มครองผู้บริโภค การดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อมเป็นผลดีกับผู้เสียหายโดยรวมทั้งหมด คดีหุ้นกู้ สตาร์คที่เกิดขึ้นมีผู้เสียหายทั้งหมด 4,692 คน ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ มีทั้งคนที่ทราบและไม่ทราบข่าว แต่เมื่อศาล อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเท่ากับว่าผู้เสียหายทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา หากคดีนี้ผู้บริโภคชนะและได้ทรัพย์สิน หรือเงินจากผู้กระทำผิด ผู้เสียหายทุกคนก็มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการเฉลี่ยทรัพย์สินดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังมี ข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการดำเนินคดีที่อาจไม่ทันทั่วทั้งที่ต่อการจัดการความเสียหายและการเยียวยาผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัย ที่ทำให้ตัดสินใจฟ้องกรรมการเพียง 5 ราย ทั้งที่ในความเป็นจริงบุคคลที่ต้องรับผิดชอบมีมากกว่านั้น หากฟ้องจำเลยจำนวนมาก ก็ทำให้ต้องใช้เวลาในการสืบพยานค่อนข้างนาน เพราะจำเลยแต่ละคนถ้าเกิดแต่งทนายเข้ามาทุกคนก็จะหาวันนัดวันว่างตรงกัน หรืออาจจะสืบพยานเสร็จหมดทุกคนแต่ละฝ่ายก็ใช้เวลานาน จึงตัดสินใจว่าเอาเฉพาะคนที่มีความผิดและมีพยานหลักฐาน ค่อนข้างชัดเจน และมีโอกาสที่จะได้เงินเข้ามาเยียวยาให้ผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องรายอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วม ในการกระทำผิด เราก็ไม่ได้ตั้งใจและกำลังมองว่าจำเป็นที่จะต้องฟ้องหรือไม่ ซึ่งอยู่ในระหว่างการหารือกับกลุ่มผู้เสียหาย

9. บทสรุป

การฟ้องคดีแบบกลุ่ม นอกจากจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เพราะผู้เสียหายทุกคนไม่ต้องต่างคนต่างฟ้องแล้ว ยังได้รับประโยชน์ในด้านความเป็นธรรม เพราะผู้เสียหายทั้งหมดในคดีเดียวกันจะได้รับการจัดสรรชำระค่าเสียหายในสัดส่วนที่เท่ากัน และเพิ่มอำนาจการฟ้อง เพราะจะทำให้ผู้กระทำความผิดเจอจำต้องตรงกับผู้เสียหาย เพื่อหลีกเลี่ยงการฟ้องคดีแบบกลุ่มมากขึ้น หลังจากนั้นยังจะมีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามมาอีก โดยปัจจัยสำคัญที่พบว่าเป็นอุปสรรค ส่งผลให้การฟ้องคดีแบบกลุ่มไม่เกิดขึ้น เพราะความยุ่งยากในการรวมกลุ่มว่าเมื่อเสียหาย เสียขวัญ คิดว่าเป็นเรื่องเวอร์กรรม เงินทองที่ลงทุนไปนั้นหมดไป บางรายอาจเป็นเงินก้อนสุดท้ายของชีวิต การที่จะมารวมกันจ้างทนายความ ฟ้องร้องเป็นคดีคงเป็นเรื่องที่ต้องทบทวนและเงี่ยบกันไป ที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว และสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดี เพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและยังช่วยหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการฟ้องคดีและป้องกันความขัดแย้งกันของคำพิพากษา ตลอดจนเป็นมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- [1] น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2554). การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) และการนำรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล.
- [2] ปราณี สาร. (2557). การดำเนินคดีแบบกลุ่ม: การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อจำกัด และประโยชน์ที่พึงได้รับ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [3] ณัฐนิช รุจิรัตน์เจริญ. (2560). การดำเนินคดีแบบกลุ่ม: ศึกษากรณีการแบ่งกลุ่มย่อย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] จินณะ แยมอ่วม. (2567). ผู้บริโภคชนะคดีกลุ่ม พิกษาเรียกคืนมาสด้า 2. [สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2567]. จาก <https://www.tcc.or.th/mazda2skyactiv-recall/>
- [5] อนุรักษ์ นิยมเวช. (2567). การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ในคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. [สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2567]. จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9660000062929>
- [6] Infoquest.การดำเนินคดีแบบ Class Action กรณีทุจริตหุ้นกู้ STARK. (2567). [สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2567]. จาก <https://www.infoquest.co.th/2024/385301>
- [7] สิริพร จังตระกูล. (2567). สมาคมส่งเสริมผู้ลงทุนไทย (TIA). [สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2567]. จาก <https://siamrath.co.th/n/535730>